

du unga, du fria

Om hur det är
att vara barn i Sverige idag

EN DOKUMENTÄRFILM AV KATARINA JOHANSSON OCH ULRIKA WIDMARK

Distribution FILMCENTRUM

du unga, du fria

Om hur det är att vara barn i Sverige idag

EN DOKUMENTÄRFILM AV KATARINA JOHANSSON OCH ULRICA WIDMARK

Det finns nästan två miljoner barn i Sverige idag. Två miljoner olika historier att berätta. Barn med olika förutsättningar, olika synsätt, olika liv. Vi har valt att berätta om tre av dem. **Du unga, du fria** är en dokumentärfilm för barn, om barn och även av barn. Barnen har delvis själva filmat i sin vardag. De delar med sig av sina tankar om saknad, sorg, frihet, längtan, glädje och kärlek. Kristoffer Tomasson, Silke Laurén och Qendresa Pacolli är alla i tioårsåldern.

Sedan tio år tillbaka finns det en lag som är till för att skydda alla barn på jorden, FN:s barnkonvention. Lagen gäller i nästan alla länder i hela världen. Den bygger på fyra principer: Barnet har rätt till likvärdiga villkor, barnets bästa ska beaktas i alla beslut, barnet har rätt till liv, utveckling och utbildning samt att barnet har rätt att säga sin mening och få den respekterad.

Kristoffer är same. Största delen av året bor han i en by i Jämtlandsfjällen med sin lillebror, föräldrar och sina renar. På vintern blir det ont om mat för renarna på fjället och då måste de flyttas. Då flyttar även Kristoffers familj och barnen måste byta skola. Vidderna är frihet för Kristoffer. Att vara ute i naturen och fiska eller rulla sten är höjden av lycka. När han blir stor hoppas han på att ta över föräldrarnas renar. Han vill ha jättemånga, för renar, det är världens finaste djur.

Samerna kallas för Sveriges urbefolkning. Det finns nästan 20 000 samer i Sverige och de har ett eget språk som heter samiska. Förr i tiden gick inte samebarnen i vanliga skolor. Istället fanns det något som hette nomadskolor. Undervisningen bedrevs i kåtor och följde de rensköttande familjerna på deras flyttningar. I kyrkbyarna fanns även fasta nomadskolor för de äldre barnen. Undervisningen var inte på samernas egna språk utan på svenska. När den moderna grundskolan växte fram i början av 60-talet blev det samiska språket en del av nomadskolornas undervisning.

Idag går de flesta samebarnen i vanliga svenska kommunala skolor. I flera av skolorna i sameområdet får de även undervisning i samisk slöjd och språk. Det finns även några stycken särskilda samiska skolor. Nu för tiden är det inte så många av samerna som har renar och bor i fjällen. Många har vanliga jobb och bor i vanliga hus året runt.

- ❖ Hur tror du det är att byta skola två gånger om året?
- ❖ Hur tror du att det är att bo i glesbygd?
- ❖ Är det bra eller dåligt att man måste hjälpa till mycket?
- ❖ Vad gör samerna med sina renar?
- ❖ Varför finns det inga renar i södra Sverige?

I Stockholm finns Silke och hennes mamma och pappa, plastmamma och plastpappa, lillasyster och Musse-lina. Mamma och pappa är skilda och det blir de som får flytta ut och in i lägenheten. Barnen slipper flytta. Det som är bra med att ha skilda föräldrar är att man får två extraföräldrar på köpet. Ju fler föräldrar man har, desto mer kärlek får man, tycker Silke. Fast det kan ändå vara jobbigt. För är man med den ena så längtar man efter den andra.

Förr i tiden bodde nästan alla barn med båda sina biologiska föräldrar. Kärnfamiljen var normen. Det var inte så vanligt att folk skilde sig. Så är det inte längre. Familjer kan se ut på väldigt många olika sätt. Vissa barn bor med en förälder, andra med två, några med ingen. Det kan finnas plastföräldrar, halvsyskon, fosterföräldrar och adoptivföräldrar. Vissa lever med homosexuella föräldrar och har två mammor och/eller två pappor. En del bor i kollektiv med massa människor runt omkring sig andra ensam med sin mormor. Variationerna är oändliga och det diskuteras ständigt i samhället hur de idealiska uppväxtförhållandena ska se ut.

- ❖ Varför skiljer sig folk oftare nu än förr?
- ❖ Vad kan vara bra / jobbigt med att ha skilda föräldrar?
- ❖ Spelar det någon roll hur många föräldrar man har?
- ❖ Spelar det någon roll om man bor med sina biologiska föräldrar eller inte?
- ❖ Hur känns det när ens föräldrar skiljer sig?
- ❖ Hur ser barnen i klassens familjer ut?

Qendresa är flykting från Kosovo. När hon och hennes familj fick besked om att de inte får stanna i Sverige så valde de att gömma sig på ett hemligt ställe. De har varit med om så hemska saker i Kosovo och kan inte tänka sig att åka tillbaka dit. I gömstället har hon ingenting att göra på dagarna. Hon och hennes syskon tittar mycket på TV. Genom fönstret ser hon skolbarnen. Hon längtar efter kompisar, frihet och kunskap. Rädslan för att bli upptäckt finns alltid. Att polisen kommer och skickar dem tillbaka till Kosovo. I gömstället bor ovissheten, tristessen och rädslan. Om natten kommer drömmarna.

Man vet inte hur många barn som lever gömda i Sverige. Men dessa barn har samma behov som svenska barn av utbildning, kompisar, barnomsorg och hälso- och sjukvård. I vissa fall har de till och med större behov eftersom de ofta varit med om hemska saker i sitt hemland. FN:s konvention för barns rättigheter gäller alla barn som vistas i ett land, vare sig de är här legalt eller illegalt. Men eftersom de gömda barnen inte vågar ge sig till känna och myndigheterna inte vet var de finns så är det svårt att efterleva konventionen fullt ut i dessa fall.

- ❖ Har du några kompisar från ett annat land?
- ❖ Vad skulle du ta med dig om du var tvungen att fly från Sverige?
- ❖ Vad kan man göra för att hjälpa Qendresa och andra gömda barn i Sverige?
- ❖ Vilka är de stora skillnaderna mellan barnen i filmen?
- ❖ På vilka sätt är de lika?
- ❖ Gå igenom de fyra olika grundprinciperna i FN:s barnkonvention för de olika barnen i filmen. När tycker du att konventionen har efterlevts bra? När har den efterlevts dåligt?
- ❖ Varför betyder ordet frihet olika saker för de olika barnen? Vad är frihet för dig?